

Innspill fra NAFOs nettverk for tospråklige lærere til Lesekommisjonen om lesing, leselyst og flerspråklige elever i skolen

I dette innspillet ønsker NAFOs nettverk for tospråklige lærere å gi noen innspill på hva som bidrar til å styrke leseferdigheter og stimulere leselyst og leseglede for flerspråklige elever og elever som mottar særskilt språkopplæring i skolen. Innspillene bygger på lærerens egne erfaringer fra undervisning for elevgruppen og tospråklig opplæring i fag.

Innspill og råd i dette dokumentet er hentet inn og oppsummert fra:

1. Nettmøter og innspill fra 30 lærere og deres ledere fra 14 ulike kommuner i NAFOs nettverk for tospråklige lærere.
2. Tospråklige lærere som deltok på webinar: «*Om lesing i tospråklig opplæring i fag*»
Webinaret hadde 142 registrerte deltakere, men i praksis var antallet høyere, da mange av kommunene hadde samlet sine lærere og fulgte webinar på storskjerm.

Vi støtter NAFOs innspill

Nettverk for tospråklige lærere stiller seg bak [NAFOs innspill til lesekommisjon](#). I tillegg ønsker vi å utdype ett av rådene NAFO gir i sitt innspill:

***Særskilte råd som gjelder spesielt for minoritetsspråklige barn og unge: Råd 3.
Inkludere flerspråklighet i leseopplæringen.***

Utdyping og råd

Tospråklige lærere er en viktig ressurs for elevene, lærerne, skolene og foresatte i arbeidet med å inkludere flerspråklighet i leseopplæringen. Vi håper at Lesekommisjonen bringer denne beskjednen videre i sine anbefalinger.

Vi deler våre utdypninger og råd tre punkter:

1. Samarbeid og organisering
2. Metoder i språk- og leseutvikling
3. Motivasjon og lesekultur

1) Samarbeid og organisering

Det er bred enighet om at utvikling av elevenes førstespråk har stor innvirkning på leseforståelse og faglig utvikling. Tospråklige lærere og andre lærere med samme morsmål som eleven sitter på en viktig nøkkelrolle for å hente frem elevenes førkunnskaper og vurdere elevens ferdigheter på førstespråket. Dette har betydning på elevens leseutvikling på andrespråket.

- Legg til rette for samarbeid mellom tospråklige lærere og faglærere om elevens leseutvikling gjennom samarbeidsmøter.
- Involver tospråklige lærere i arbeidet med skolens års -og fagplaner
- Inkluder tospråklige lærere i kartlegging og det jevnlig vurderingsarbeidet i forkant og underveis av vedtak om særskilt språkopplæring.

2) Metoder i språk- og leseutvikling

Felles for nyankomne elever i norsk skole er at de alle må lære seg å lese på norsk, men elevgruppen er ingen ensartet gruppe og trenger derfor ulike tilpasninger og støtte. Grunnleggende leseopplæring på det språket eleven behersker best muntlig, vil være en fordel og for noen elever nødvendig for å gi like muligheter i en så viktig ferdighet som lesing. God leseforståelse utvikles når elevene får snakket om teksten og om sentrale begreper før, under og etter lesing på begge språkene. Når vi lærer å lese på et nytt språk, tar vi ikke bort det første språket. Vi bygger videre på det vi allerede kan.

- Metodene i leseopplæringen må tilpasses den enkeltes førkunnskaper.
- Samarbeid med tospråklige lærere om å få tak i elevenes førkunnskaper.

- La elevene bruke morsmålet som en ressurs i læringsarbeidet. Når elevene får utviklet fagkunnskapen gjennom språk de forstår, styrker det deres leseforståelse på norsk.
- Gi elevene mulighet til å bearbeide og forklare fagstoff på morsmålet før de uttrykker seg på norsk. Dette kan bidra til dypere forståelse av innholdet.
- Legg til rette for sammenligning av ord, uttrykk og grammatiske strukturer på norsk og elevenes morsmål.
- Oppmuntre elevene til å bruke fagbegreper aktivt i både muntlige og skriftlige aktiviteter.
- Tospråklige ordlister kan være et nyttig verktøy for å styrke begrepsforståelsen.
- Veiled elevene i å stille spørsmål til teksten, samt oppsummere og gjenfortelle innholdet på både morsmålet og norsk for å styrke leseforståelsen og utviklingen av det faglige språket.
- Aktiviteter som øker elevenes ordforråd er viktig, bruk bilder og konkrete materiell for å støtte begrepslæring. Dette styrker elevenes evne til avkoding i leseteknikken.
- Etter at lesekode er knekt er det viktig å trene på flyt, hastighet og forståelse. Mengdetrening er avgjørende for elevgruppen.
- Repetert lesing er en metode som kan være svært nyttig i særskilt språkopplæring og i tospråklig opplæring i fag. Målet med repetert lesing er ikke bare å lese raskere, men utvikle ordforråd, leseflyt, uttale, avkoding, intonasjon, forståelse og fagbegreper.
- En vanlig utfordring er at elevene oversetter ord for ord, noe som ikke alltid gir riktig mening. Norsk språk krever ofte at elev forstår sammenhengen i setningen, ikke bare individuelle ord. Derfor er det viktig å utvikle strategier for helhetsforståelse.
- Bruk lesestrategier i ulike faser av leseaktiviteten. La elevene bli kjent med ulike strategier på det språket de behersker best.

3) Motivasjon og lesekultur

Leselyst og lesekultur oppnås for elevene våre når de kan relatere seg til innholdet i læremidler og litteratur. Leseforståelse er nært knyttet til identitet og språk. Anerkjennelse av elevens språk kan styrke motivasjon og deltakelse i læring og lesing.

- Det er viktig at skolene har tenkt på hvordan flerkulturelle perspektiver blir ivaretatt i de tekstene som velges ut.
- Leseengasjement handler mye om å kjenne seg igjen i bøkene og tekstene.
- For å fremme leselyst og styrke elevenes identitetsutvikling må skolene sikre tilgang til flerspråklig og mangfoldig litteratur for alle barn og unge.
- Gi elevene tilgang til tekster på både norsk og elevenes morsmål tilpasset elevgruppen.
- Synliggjør elevens morsmål i skolen, både i fagressursene og i skolemiljøet.
- Inviter inn foresatte og familie i elevenes leseaktiviteter. Send hjem bøker på elevens og foresattes morsmål.
- Inkluder foresatte i leseaktiviteten. Trygge dem på at det å lese og fortelle på morsmålet er av stor verdi for elevenes leseutvikling.
- Samarbeid med bibliotek og andre instanser om leseopplevelser for elevene.
- Gi elevene mulighet til å foreslå litteratur fra egne språk og kulturer, slik at deres erfaringer og perspektiver blir synlige og verdsatt i læringsfellesskapet.
- Oppmuntre også elevene til å dele fortellinger, eventyr og tradisjoner fra sine hjemland. Dette bidrar til å knytte litteraturen til elevenes egne erfaringer og fremmer samtidig interkulturell forståelse, tilhørighet og respekt for mangfoldet.

Kort oppsummert

En strukturert, samarbeidsbasert og tospråklig tilnærming med mye mengdetrening, målrettet ordforrådsarbeid, god før–under–etter-støtte og sterke motivasjonstiltak gir best resultater for lesing og leseforståelse hos flerspråklige elever. Samtidig etterspørres flere relevante ressurser, spesielt for ungdomstrinnet.

Med vennlig hilsen NAFO

På vegne av:

NAFOs nettverk for tospråklige lærere

sammen med:

*Porsgrunn
Voksenopplæringssenter,
Porsgrunn kommune*

*Mæla ungdomsskole Tospråk,
Skien kommune*

*Kompetanseteam for
flerkulturell pedagogikk,
Trondheim kommune*

*Bankgata Ungdomsskole,
Bodø kommune*

*Senter for flerspråklige barn og
unge, FBU
Sandnes kommune*

*Mottaksskolen,
Kristiansand kommune*

*Oppvekst og avdeling
fleirspråklege barn og unge,
Øygaarden kommune*

*Breidablik læringssenter,
Haugesund kommune*

*Flerspråklig avdeling,
Johannes læringssenter,
Stavanger kommune*

*Flerspråklig avdeling,
Fredrikstad internasjonale skole,
Fredrikstad kommune*

*Evje skole
Bærum kommune*

*Virksomhet Integrering
Ålesund kommune*